

Ganzfeld-telepati – hva har vi lært?

Av professor emeritus Adrian Parker

Psykologiska Institutjonen, Göteborg Universitet

Oversatt av Ole Brønne

English summary: The ganzfeld owes its success to lifting into the laboratory the very conditions that seem to promote telepathy in real life: the sender in the telepathic experience is exposed to an emotional situation and the receiver is in an altered state and the most common in real-life telepathy is a dream state. In short psi in the wild becomes psi in the lab.

Two questions are answered here: Does it work and what have we learned that is new? Certainly the ganzfeld has reached the goal proposed by the unique collaboration of the major researcher and major critic, but the goal posts have been moved and now the demand is for a higher level of success more common in biology than psychology. It is also being demanded that the recipe should work for all experimenters, which is not the case.

A radical view is presented here, using what we know from previous successful ganzfeld methodology, the type of participants, and the characteristics of the experimenters who succeed. This enables us to formulate a new recipe for success and some theories about how ganzfeld works. The urgent need is for just that: learning something about psi from the ganzfeld and developing theories about psychic experiences.

Dette er en fortelling delvis basert på mine personlige opplevelser som en av med-grunnleggerne av psi-ganzfeld-teknikken, men også basert på de ca. 150 eksperimenter som har blitt rapportert siden sent på 1970-tallet. Det bør umiddelbart påpekes at dette faktisk er et lavt tall sammenlignet med andre kontroversielle områder. For eksempel kommer antall eksperimenter med det formål å evaluere om akupunktur som medisinsk praksis for å lindre smerte er effektiv utover placebo-effekten, opp i flere hundre tusen. Selv om psi-ganzfeld data-grunnlaget fortsatt er lite, er hensikten her å vise at vi kan lære ting av dette arbeidet. Det betyr imidlertid at konklusjonene nedenfor til en vis grad er spekulative, og kanskje for noen kritikere på området vil de bli forkastet som svake og spekulative. Likevel, dette er nødvendig hvis vi skal komme ut av det dødvanne som parapsykologien har havnet i med hensyn til manglende finansiering og nye ideer.

Parapsykologiske Notiser Nr. 84/2017

Foto: Olav Fossbakken

Psi-ganzfeld ble utviklet fra tidligere forskning på hypnose og drømmer (Parkert, 2015). Det er nå ansett å være flaggskipet i akademisk parapsykologi, og denne suksessen skyldes at det har vært mulig å flytte inn i laboratoriet de forutsetninger som synes å fremme telepati i det virkelige liv – «psi i naturen». I det virkelige livet er senderen i en telepatisk opplevelse utsatt for

en emosjonell situasjon og mottageren er i en endret bevissthetstilstand, og den vanligste tilstanden i virkelig telepati er i drømme. Ved å bruke ganzfeld-utstyr lages en atmosfære med et ensartet visuelt felt med avslappende lydkilde: strand- og bølgegyder. Imens er personen som innehar rollen som sender involvert i en (tilfeldig valgt) emosjonelt ladet filmklipp og forsøker å påvirke innholdet i mottakerens endrede bevissthetstilstand til å korrespondere med filmklippet. Psi i laboratoriet krever imidlertid at bildene objektifiseres fra ganzfeld-tilstanden, og dette oppnås ved at mottakeren gir en verbal rapport av hva som oppleves, som skrives ned eller registreres på en eller annen måte. Kort sagt «psi i naturen» blir til «psi i laboratoriet».

Det emosjonelle innholdet i filmklippene er kanskje viktig for å få teknikken til å fungere. Det er ofte glemt i moderne forskning med psi-ganzfeld at det tidligere arbeidet med vanlig ganzfeld (før det ble utviklet til psi-ganzfeld) viste hvordan det emosjonelle innholdet i filmklippene var avgjørende for at filmbildene skulle bli tatt med som en del av drømmebildene.

I konfigurasjonen vi brukte i Göteborg var en nyskapende endring nødvendig før vi kunne registrere psi i det det skjer i laboratoriet. En mikrofon ble plassert i mottakerrommet for å registrere mottakerens verbale rapport av bildene. Da kan opptaket legges over i sanntid på filmklippet, og dermed synkroniseres inntrykk i mottakerens sinn med hendelser som finner sted i filmen. Et sett med kontroll (ikke-mål) filmklipp kan også legges på parallelle kopier av filmklippene. Oppgaven blir da å identifisere den rette som avsenderen har sett. For å hjelpe i dette, kan deltageren eller dommeren ha tilgang til

alle opptakene. Resultatene fra disse korrelasjonene blir det viktigste grunnlaget for å vurdere om eksperimentet var en statistisk suksess eller ikke.

Basert på resultatene fra dette arbeidet og andres, vil jeg forsøke å svare på to spørsmål: Virker teknikken / metoden, og hva nytt har vi lært om psykiske fenomener?

Når vi søker etter svar må vi forstå at historien til ganzfeld ikke viser en lidenskapsløs vitenskap og konstruktiv kritikk som leder til utvetydige konklusjoner. Som på mange områder av menneskelig virksomhet, spesielt de som truer et rådende verdenssyn, er dette foretaket plaget av svik, uærlighet og bedrag. Situasjonen kan være verre i parapsykologi fordi mange uortodokse psykologer enkelt kan benytte seg av dette forskningsområdet for å gjøre sin berømmelse – på en eller annen måte.

Minst én kjent ganzfeldforsker ser ut til å ha manipulert utfallet av noen av sine eksperimenter. I et annet tilfelle vurderte en kritiker selektivt studier i form av en samlet analyse (såkalt meta-analyse), og utelot de nyeste studiene for å ugyldiggjøre tidligere krav om repeterbarhet. Hvorfor dette ble gjort på en slik urettferdig måte er åpent for spekulasjon, men den forutinntatte publikasjonen tilfredsstilte tydeligvis kritikere og fremmet analytikerens fremtidige karriere. En tredje viktig anmelder av arbeidet på dette området oppnådde anerkjennelse ved å bruke den nåværende bekymringen i psykologi med eliminering av "tvilsom forskningspraksis" på ganzfeld-funnene i parapsykologi. Tvilsom forskningspraksis handler om de falske positive funnene som er produsert av et skjevt utvalg av data. Ironien i dette tilfellet var at anmelderen argumenterte for å eliminere forsøk hvor resultatene kunne anses å være ekstra-

ordinært gode, og ikke passe inn i en såkalte "normalfordeling". Ved datasi- mulering var det da mulig å redusere effektstørrelsen på ganzfeld fra gjennomsnittet på om lag ti prosent utover det som kunne forklares ved en tilfeldighetsforventning til bare 2%. Endelig ble det foreslått at den tidligere registreringen av fremtidige ganzfeld- studier og de foreslåtte dataanalysene skulle bli gjort i forskningsregisteret som nå er satt opp på Edinburgh Univer- sity, og at dette til slutt ville løse alle problemene. Med en så lav effektstør- relse og gitt den nåværende finansiering av tid- og ressurskrevende ganzfeld- eksperimenter, vil det ta om lag 140 år å samle nok data – eller for å bruke et sitat av Earl Warren (fra JFK Warren- rapporten), svaret "vil ikke komme i vår levetid".

Det er imidlertid en form for læringsaspekt av denne øvelsen. Oven- nevnte eliminering av eksepsjonelt gode resultater er bare basert på at svindel eller ukjent feil kan være ansvarlig, men uten noe grunnlag for å anta dette. Øvelsen legger vekt på at noen eksperimenter er vellykkede og andre ikke.

Likevel, til tross for alle kjepper i hjulene, begynte den egentlige jobben med å sette mål for det repeterbare eksperimentet ærefullt. Standarden for godt gjennomførte ganzfeldstudier ble opprinnelig foreslått og avtalt av det som i vitenskapelig bestrebelse, er et nesten unikt samarbeid: det av den viktigste forskeren (i dette tilfellet Charles Honorton) og den viktigste kritikeren (i dette tilfellet Ray Hyman). Til tross for dette, da ytterligere undersøkelser (oppsummert i de nylige meta-analysene til Lance Storm og hans medarbeidere) syntes å nå de avtalte målene for det vellykkede repeterbare eksperimentet, ble målene kjapt flyttet

av Hyman, som trakk tilbake tidligere erklært tillit til meta-analyse for å løse problemet. Andre kritikere (for eksem- pel Richard Wiseman) krever nå en høyere grad av suksess enn vanlig i psykologi – noe som effektivt ville kreve at parapsykologi settes på samme nivå som nå kreves av biologi. Ikke bare dette, kravet er nå til og med modellert på klassisk fysikk på 1800-tallet: at det burde være en oppskrift på suksess med et eksperiment som skulle fungere for alle forsøksledere.

Når vi ser på *sanntids ganzfeld-eksperi- menter i Göteborg*, så har vi lært at

- 1 av hver 5 eller 6 treff viste ekstraor- dinære sanntidskorrelasjoner mellom ganzfeldbilder og filmklipp.
- Disse skjedde selv med sjeldne ukjente filmklipp.
- Kontrollklipp (ikke mål) kan vise noen sammenfall med ganzfeld-bildet, men med vanlige temaer som vann, biler, naturscener.
- Sanntidstreff virker å være mer enn såkalt "å se hva du ønsker å se" (subjektiv validering) siden de følger uventede endringer i filmens innhold (for eksempel i ett filmklipp vi brukte: å hoppe fra racerbil-fører, et tog, nattehimmel, et insekt, steinete former ...)
- Psi-ganzfeld virker ikke for alle forsøksledere under alle forhold.

For å løse de ovennevnte problemene angående søket etter det repeterbare eksperimentet, presenteres her et radikalt syn ved hjelp av det vi kjenner fra vellykket ganzfeld-metodikk, type delta- kere og egenskapene til forsøkslederne som lykkes (Parker & Millar, 2014). Denne oppfatningen er at teknikken bare virker for de forsøkslederne og deltaker- ne som selv har opplevd psykiske

fenomener, og for eksperimenter utført i en psi-vennlig atmosfære.

For å gjøre fremskritt er det ikke lenger nødvendig å gjenta det samme eksperimentet, men jeg formulerer en ny oppskrift på suksess og noen teorier om hvordan ganzfeld fungerer. Vi bør ikke søke etter en en-som-passer-alle teknikk som vil fungere for å velge vellykkede eksperimenter og begavede deltakere. For å utvikle teorier om hva psi er, trenger vi psi av høy kvalitet, og ikke bare de marginale effektene som vises i studentbefolkningen. Når slike svake effekter brukes med det vanlige utvalg av psykologiske tester av tvilsom gyldighet, så korrelerer vi hovedsakelig tilfeldig gjennomsnitt for en variabel med de for en annen. Teknikken til "sanntids digital ganzfeld", som vi utviklet i Göteborg, gjør det mulig for oss å få et presist observasjonsvindu når det oppstår psi av god kvalitet eller psykiske inntrykk.

Når man søker mer hensiktsmessige deltakere, synes en av de tilbakevendende nøkkelfunksjonene å være åpenhet for indre erfaringer og endrede bevissthetstilstander. Det er sant at det allerede finnes målemetoder for slikt som "skala for bevissthetens fenomenologi" og «absorpsjon» (oppslukthet), men dette er ikke helt det vi leter etter. Det er her Norge tilbyr noen verdifulle forslag. Lady Hermione Ramsden som var bosatt i Norge for en stor del av sitt liv, var en av grunnleggerne av Norsk Parapsykologisk Selskap, men hun er også kjent for sitt pionerarbeid som deltaker i en rekke eksperimenter fra tidlig på 1900-tallet, som kunne beskrives som en blanding av klarsyn (remote viewing) og ganzfeld. Remote-viewing-aspektet involverte hennes nære venn Clarissa Miles, som på en avtalt tid ville være på et sted ukjent for

Hermione, ofte i et annet land, og Hermiones oppgave ville være å beskrive hva hun gjorde eller konsentrerte seg om. De ville da sende postkort til hverandre slik at informasjonen kunne verifiseres. Forsøkene ga for det meste, men ikke alltid, slående samsvar, men det som er interessant her er at begge deltakerne hadde sine egne overbevisende psykiske erfaringer. Hermione samarbeidet også med Sir William Barrett og James Hyslop med å utvikle et spørreskjema som registrerte omfanget og innholdet i hennes psykiske erfaringer så vel som hennes med-sensitive Clarissa Miles. Spørreskjemaet som dekker transelignende tilstander og andre følsomheter, synes langt mer relevant enn de fleste av dem som brukes i dag av parapsykologer (for eksempel Sheep-Goat testen). Det er ganske slående at det er noen aspekter i spørreskjemaet som er relevante for psi-ganzfeld, og det som var mest bemerkelsesverdig blant Hermione Ramsdens svar var hennes evne til å gå inn i hypnagogisk eller innsøvnings-tilstand.

Vi hopper nå hundre år fremover, og vi finner en samtidig relevans i den støtten som prinsesse Märtha Louise i Norge gir til begrepet den "svært følsomme personen". Selv om begrepet har skapt mye diskusjon men relativt lite forskning, er det et unntak med studien utført av Anette Kellgren og hennes medarbeidere ved Karlstads Universitet i Sverige. De brukte en mer utvidet form for å fjerne sanseintrykk i ganzfeld, ved å bruke en sensorisk deprivasjonstank for å skape endrete bevissthetstilstander. Kellgren og hennes medarbeidere oppdaget at høy score på en skala for «svært følsom personlighet» forutsier at mystiske erfaringer og dypere endrede bevissthetstilstander kan skje under prosedyren. Uansett hva som tenkes om

de forskjellige opplevelsene som Märtha Louise beskriver, kan det sikkert hevdes at begrepet "høy følsomhet" er mye mindre belastet enn begreper som "psykisk" eller "paranormal" og mer nøyaktig enn "uforståelige (anomale)

opplevelser". Fremfor alt er det mindre villedende og forutinntatt enn "glad schizotypi". Det kan være et vendepunkt for å se noen av disse opplevelsene i et positivt lys.

Kilder

- Kellgren, A., Lindall, A., & Norlander, T. (2009-2010) Altered states of consciousness and mystical experiences during sensory isolation in flotation tank: Is the highly sensitive personality variable of importance? *Imagination, Cognition, and Personality*, 29 (2) 135-146.
- Parker, A. (2015) The jungle of hypnotic psi: Part 1 Research on hypnosis relevant to psi. *Journal of Parapsychology*, 79 (, 20-36.
- Parker, A. & Millar (2014) Revealing parapsychology's best-kept secret. *Journal of Parapsychology*, 78, 39-55.
- Parker, A. <https://psi-encyclopedia.spr.ac.uk/articles/ganzfeld>
- Storm, L. <https://psi-encyclopedia.spr.ac.uk/articles/meta-analysis-parapsychology>